

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Barbary Pořízkové a soudců JUDr. Petra Mikeše, Ph.D., a JUDr. Radana Malíka v právní věci žalobce: **E. L.**, zast. JUDr. Vlastimilem Motlíkem, advokátem se sídlem Příčná 350, Železný Brod, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení,** se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 16. 2. 2015, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 1. 2. 2016, č. j. 60 Ad 11/2015 – 79,

takto:

I. Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 1. 2. 2016, č. j. 60 Ad 11/2015 – 79, **se** ve výroku I. a II. **zrušuje.**

II. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 16. 2. 2015, č. j. X, **se zrušuje** a **věc se vrací** žalované k dalšímu řízení.

III. Žalovaná **je povinna** zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení v celkové výši **1 300 Kč**, k rukám jeho zástupce JUDr. Vlastimila Motlíka, advokáta se sídlem Příčná 350, Železný Brod, do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Podanou kasační stížností se žalobce (dále jen „stěžovatel“), domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci (dále jen „krajský soud“), kterým byla jako nedůvodná podle § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované specifikovanému v záhlaví. Tím byly zamítnuty námitky stěžovatele a bylo potvrzeno rozhodnutí č. II žalované ze dne 12. 12. 2014, č. j. X, kterým byla stěžovateli podle § 56 odst. 1 písm. d) a § 41 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění účinném v posuzované době (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), a s přihlédnutím k čl. 46 nařízení Evropského

parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004, od 19. 10. 2012 zvýšena výše invalidního důchodu pro invaliditu druhého stupně na invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně.

[2] Z důvodu nesouhlasu s částkou přiznaného invalidního důchodu podal stěžovatel proti rozhodnutí žalované žalobu, kterou krajský soud shledal nedůvodnou. Zabýval se nejprve správností výpočtu invalidního důchodu, k čemuž ve shodě s žalovanou uvedl, že rozhodnutí o změně invalidního důchodu, které se vydává z důvodu změny stupně invalidity, vychází z výše procentní výměry invalidního důchodu před provedenou změnou stupně invalidity. Žalovaná postupovala v souladu s § 41 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění, jestliže výši procentní výměry invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně vypočetla koeficientem 2. Uvedeným koeficientem pak byla vynásobena procentní výměra invalidního důchodu, který předcházel dni, od něhož došlo ke změně stupně invalidity. Takto byla žalovanou v souladu se zákonem stanovena výše procentní výměry 298 Kč a zvýšena dle příslušných nařízení vlády. Výše přiznaného invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně pak byla stanovena jako součet zvýšené procentní výměry a výměry základní.

[3] K žalobní námitce, že by stěžovateli měl být přiznán tzv. invalidní důchod z mládí dle § 42 zákona o důchodovém pojištění, soud uvedl, že stěžovatel nesplňuje podmínku vzniku invalidity třetího stupně ještě před dosažením 18 let věku. Invalidním ve třetím stupni byl shledán až od 19. 10. 2012. Dále není splněna ani podmínka trvalého pobytu na území České republiky. Ze správního spisu vyplývá, že žalovaná neměla potvrzeno, že by měl na území České republiky trvalý pobyt.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalované

[4] Stěžovatel brojí proti výroku I. rozsudku krajského soudu kasační stížností z důvodů, které podřadil pod § 103 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s.

[5] Považuje za nesprávný výpočet výše invalidního důchodu. Od dětství má mozkovou obrnu a je zcela závislý na péči své matky. Chodí o berlích, má slabý intelekt, je na duševní úrovni malého dítěte. O jeho duševních schopnostech a možnostech opatřit si zdroje obživy přesvědčivě vypovídá zpráva klinické psycholožky PhDr. I. H. z ambulance klinické psychologie Nemocnice v Jablonci nad Nisou.

[6] Nesouhlasí se závěrem soudu, že nesplňuje podmínky pro přiznání invalidního důchodu z mládí, konkrétně že u něj nevznikla invalidita třetího stupně před 18. rokem jeho věku a že nemá trvalé bydliště v České republice.

[7] K první podmínce – invaliditě třetího stupně před 18. rokem věku odkazuje na posudek o invaliditě vypracovaný MUDr. J. O., posuzujícím lékařem Okresní správy sociálního zabezpečení Semily, ze dne 18. 12. 2012, č. j. LPS/2012/2406-SM_CSSZ (dále jen „Posudek“), kde je mimo jiného uvedeno, že jeho nepříznivý zdravotní stav je ustálen od 16 let věku. Tento závěr podporují i vyšetření klinického psychologa, Mgr. A. N., ze dne 5. 2. 2014 a vyšetření klinického psychologa, PhDr. I. H., ze dne 18. 6. 2015. Jestliže lékaři konstatují, že zdravotní stav stěžovatele je trvale nepříznivý již od jeho 16 let, pak měl soud vycházet z druhé věty § 42 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, dle které se za

invaliditu třetího stupně považuje též takové omezení tělesných, smyslových nebo duševních schopností, které má za následek neschopnost soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění.

[8] Dále dle soudu nesplňuje podmínku trvalého bydliště na území České republiky. Stěžovatel však je držitelem pasu České republiky č. X, druh pobytu trvalý, na str. 13 pasu má od 21. 7. 2014 uvedeno místo pobytu Železný Brod. Podmínku trvalého pobytu tedy splňuje.

[9] Na rozdíl od krajského soudu je toho názoru, že u jeho osoby je nutno aplikovat § 42 zákona o důchodovém pojištění, včetně výpočtu invalidního důchodu pro takovýto případ, jelikož mu nemoc od dětství zabránila dosáhnout příjmů, ze kterých by mu mohl být vypočten invalidní důchod třetího stupně v příznivější výši.

[10] Proto navrhl, aby Nejvyšší správní soud rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

[11] Žalovaná ke kasační stížnosti uvedla, že souhlasí s napadeným rozsudkem. Rozhodnutí je závislé především na odborném lékařském posouzení, k čemuž v posuzovaném případě došlo v Posudku, který žalovaná považuje za objektivní.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[12] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, a stěžovatel je zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Poté přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), ověřil při tom, zda netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

[13] Neúplné a nepřesvědčivé posouzení zdravotního stavu se v řízení o dávkách důchodového pojištění podmíněných dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem považuje podle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu (viz rozsudek ze dne 25. 9. 2003, č. j. 4 Ads 13/2003 - 54, publ. pod č. 511/2005 Sb. NSS) za jinou vadu řízení ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. Soud proto přezkoumal napadený rozsudek podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. – srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 3. 2004, č. j. 1 As 7/2004 - 47 – ačkoli se stěžovatel dovolával stížnostních důvodů podle 103 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s.

[14] Rozhodnutím žalované v I. stupni došlo ke zvýšení výše invalidního důchodu pro invaliditu druhého stupně na invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně. Současně byla vypočtena výše invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně. Při svém rozhodování vyšel správní orgán z Posudku. Proti tomuto rozhodnutí podal stěžovatel námitky, v nichž mimo jiné uvedl, že nesouhlasí s výší invalidního důchodu, že trvá na jejím zvýšení a poukazuje na svůj velmi špatný zdravotní stav. Žalovaná rozhodnutí

vydané v I. stupni potvrdila. V žalobě potom stěžovatel namítal, že u něj invalidita nastala již před 16. rokem věku, z čehož dovozoval, že má nárok na tzv. invalidní důchod z mládí.

[15] S ohledem na žalobní námitku byl krajský soud povinen přezkoumat posouzení zdravotního stavu stěžovatele, což zahrnuje i stanovení data vzniku invalidity třetího stupně (obdobně rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 1. 2013, č. j. 6 Ads 127/2012 – 22). O rozhodujícím významu data vzniku invalidity vypovídá také příslušné ustanovení zákona o důchodovém pojištění, podle něhož žalovaná ve věci rozhodovala [§ 56 odst. 1 písm. d) ve spojení s písm. b téhož zákonného ustanovení]. Podle rozhodujícího písm. b) platí, že: *Zjistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, důchod se zvýší nebo přizná, a to ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží. Důchod nebo jeho zvýšení se přitom doplatí nejvýše pět let nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na důchod nebo jeho zvýšení; pro běh této lhůty platí § 55 odst. 2 věta druhá a třetí obdobně. Důchod nebo jeho zvýšení se však doplatí ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží, v případě, že důchod nebyl přiznán nebo byl vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, v důsledku nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení.* Správné zjištění této skutečnosti nemá proto pouze akademický význam, nýbrž je především v zájmu stěžovatele, kterému by při dřívějším vzniku data vzniku invalidity ve třetím stupni měl být přiznán vyšší důchod již od tohoto dřívějšího data.

[16] Rozhodnutí soudu ve věci data vzniku invalidity závisí především na odborném lékařském posouzení. Správní soud si nemůže učinit úsudek o této otázce sám. Podle § 4 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění účinném v posuzované době (dále jen „zákon o provádění sociálního zabezpečení“), posuzuje zdravotní stav a pracovní schopnost občanů pro účely přezkumného řízení soudního ve věcech důchodového pojištění Ministerstvo práce a sociálních věcí, které za tímto účelem zřizuje jako své orgány posudkové komise. Posudkové komise jsou oprávněny k posouzení poklesu pracovní schopnosti, resp. míry poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti, a zaujetí posudkových závěrů o invaliditě, jejím vzniku, trvání či zániku. Tyto posudky poté hodnotí soud jako každý jiný důkaz podle zásad upravených v § 77 odst. 2 s. ř. s. a v případě potřeby může zejména uložit též zpracování posudku soudem ustanoveným znalcem z oboru posudkového lékařství. Posudkový závěr by měl být náležitě zdůvodněn, aby byl přesvědčivý i pro soud, který nemá, a ani nemůže mít, odborné lékařské znalosti, na nichž posouzení invalidity závisí především.

[17] Pro posouzení nynější věci je rozhodující, že krajský soud nebyl oprávněn si udělat vlastní úsudek o zdravotním stavu stěžovatele, konkrétně o sporovaném dni vzniku invalidity třetího stupně. Taková úvaha soudu nepřísluší. Tím, že vyšel bez dalšího ze sporovaného Posudku vypracovaného již v průběhu správního řízení a navzdory žalobní námitce se otázkou zdravotního stavu a dne vzniku invalidity třetího stupně blíže nezabýval, zatížil své rozhodnutí vadou dle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.

[18] Z obsahu správního spisu a zejména napadeného správního rozhodnutí je však zřejmé, že ani žalovaná se otázkou dne vzniku invalidity třetího stupně u stěžovatele nezabývala a obdobná vada tak zatížila již správní řízení. Žalovaná je totiž povinna dle § 88

odst. 4 zákona o provádění sociálního zabezpečení, přezkoumat rozhodnutí, proti němuž byly podány námitky, v plném rozsahu a není při tom vázána podanými námitkami. Pokud by této své povinnosti dostála, musela by zjistit, že ačkoliv je v Posudku uvedeno jako datum změny stupně invalidity 19. 10. 2012, současně je v posudkovém zhodnocení uvedeno, že zdravotní stav stěžovatele je od 16 let ustálený. Posudek tedy bez jakéhokoli dalšího vysvětlení označuje za den vzniku invalidity třetího stupně u stěžovatele 19. 10. 2012, přestože současně uvádí, že jeho stav je ustálený od 16 let věku, což by nasvědčovalo tomu, že již od 16 let věku dosahoval třetího stupně invalidity (v té době tzv. plné invalidity). Posudek je proto třeba hodnotit jako vnitřně rozporný. Žalovaná přesto bez dalšího vyšla z data 19. 10. 2012. Již v řízení o námitkách tak došlo k pochybení, pokud jde o správné posouzení okamžiku změny stupně invalidity na třetí stupeň, který je pro rozhodnutí ve věci klíčový.

[19] Nadto lze odkázat i na skutečnost, že stěžovatel poukazoval na svůj špatný zdravotní stav v námitkách, tedy dokonce posouzení zdravotního stavu sporoval, přestože, zejména s ohledem na jeho zdravotní postižení, poněkud neuměle. To však nic nemění na povinnosti žalované postupovat dle výše zmíněného § 88 odst. 4 zákona o provádění sociálního zabezpečení.

[20] Klíčovou otázkou dne změny stupně invalidity, který je zjevně rozporný, se tedy žalovaná dostatečně nezabývala, respektive neposoudila invaliditu dle § 8 odst. 9 zákona o provádění sociálního zabezpečení znovu pro účely řízení o námitkách (z důvodu rozporů vzniklých v předcházejícím řízení). Krajský soud pak správní rozhodnutí vydané na základě takto chybného postupu žalované nesprávně potvrdil.

[21] Je tedy zřejmé, že již v řízení před krajským soudem byly dány důvody pro zrušení rozhodnutí žalovaného a vrácení mu věci k dalšímu řízení.

[22] S ohledem na výsledek tohoto kasačního řízení se již Nejvyšší správní soud nezabýval kasačními námitkami směřujícími do posouzení nároku na invalidní důchod dle § 42 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění. Tato námitka nebyla výslovně vznesena před žalovanou, a proto jí nelze vyčítat, že se k ní nijak konkrétně nevyjádřila. Soudy ve správním soudnictví mají primárně přezkoumávat správnost úvahy v rozhodnutí správních orgánů. Pokud je zřejmé, že rozhodnutí žalované neobstojí a musí tak být stejně zrušeno, pak je na místě, aby byla dána možnost správnímu orgánu tuto otázku posoudit, a to zejména za situace, kdy jednou z podmínek pro případný nárok na invalidní důchod pro invaliditu z mládí je též den vzniku invalidity třetího stupně, který bude v následujícím řízení muset posoudit žalovaná. Tím Nejvyšší správní soud nijak nepředznamenává, že by byly splněny ostatní podmínky § 42 zákona o důchodovém pojištění. Zvláště sporným se jeví splnění podmínky nedostatku účasti na pojištění po potřebnou dobu pro vznik nároku na „klasický“ invalidní důchod dle § 40 zákona o důchodovém pojištění.

IV. Závěr a náklady řízení

[23] Ze shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil kasační stížností napadený rozsudek krajského soudu ve výroku I. a II. S ohledem na § 109

odst. 3 s. ř. s. byl zrušen nejen výrok I. napadeného rozsudku, ale spolu s ním i výrok II. o nákladech řízení, neboť je na výroku I. závislý.

[24] Jelikož v posuzovaném případě byly již v řízení před krajským soudem dány důvody pro to, aby bylo zrušeno rozhodnutí žalované, nevrátil Nejvyšší správní soud věc krajskému soudu k dalšímu řízení, neboť by při respektování názoru vysloveného v tomto rozhodnutí a vzhledem k charakteru vytýkaných pochybení nemohl vady správního rozhodnutí nikterak zhojit. Nejvyšší správní soud proto současně se zrušením příslušných výroků rozhodnutí krajského soudu rozhodl postupem podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. ve spojení s § 78 odst. 3 s. ř. s. a zrušil také rozhodnutí žalované a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Právním názorem, který vyslovil soud ve zrušujícím rozsudku, jsou správní orgány za přiměřeného použití § 78 odst. 5 s. ř. s. vázány.

[25] V případě, že Nejvyšší správní soud zrušil rozsudek krajského soudu a současně zrušil i rozhodnutí správního orgánu dle § 110 odst. 2 s. ř. s., je povinen rozhodnout kromě nákladů řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení, které předcházelo zrušenému rozhodnutí krajského soudu (§ 110 odst. 3, věta druhá, s. ř. s.). Úspěch ve věci se posuzuje dle osudu žalobou napadeného správního rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že výsledkem soudního přezkumu před správními soudy bylo zrušení správního rozhodnutí, je nutno konstatovat, že stěžovatel měl ve věci plný úspěch. V takovém případě mu je žalovaná povinna dle § 60 odst. 1 s. ř. s. nahradit náhradu nákladů řízení před soudem. Celkové náklady řízení jsou tvořeny náklady řízení před krajským soudem a náklady řízení před Nejvyšším správním soudem.

[26] Ze spisu krajského soudu nejsou zřejmé žádné náklady, které by v řízení před krajským soudem stěžovatel vynaložil a na jejichž náhradu by měl právo. Byl zastoupen opatrovníkem, kterému byla odměna přiznána výrokem III. napadeného rozsudku krajského soudu.

[27] Žalovaná je povinna tak zaplatit stěžovateli náhradu nákladů řízení ve výši 1 300 Kč, které mu vznikly v podobě nákladů na zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti. Náklady právního zastoupení sestávají z odměny za zastoupení za jeden úkon právní služby, spočívající v písemném návrhu ve věci samé – podání kasační stížnosti, ve výši 1 000 Kč [§ 7 bod 3., § 9 odst. 2, § 11 odst. 1 písm. a) a d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů], a z náhrady hotových výdajů za jeden úkon právní služby ve výši 300 Kč (§ 13 odst. 3 téže vyhlášky). Náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti v celkové výši 1 300 Kč je žalovaná povinna uhradit k rukám zástupce stěžovatele do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 15. prosince 2016

JUDr. Barbara Pořízková
předsedkyně senátu